

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

Restituere Quis non teneatur

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

accipit sub vsuris donatio autem valida fuit, & transfuit dominium *part. 3. tra. 5. resol. 39.*

*Quid si in
dox in par
causa acci
piat mune
ra proferē
da iuncta*

12. Circa contractum innominatum *Do vi facias*, restitui debet quidquid accipitur pro opere alias debito ex iustitia. Secus, si sit debitum ex charitate, vel alia virtute. Tannerus *in 2.2. disputat. 4. quæst. 6. dub. 10 num. 29.* Vbi benè aduertit contra Lessium *lib. 2. c. 14. dub. 9. num. 71.* hanc doctrinam procedere etiam si quid accipitur pro deponendo odio; nam hoc non caret difficultate & sensus mortificatione, unde & est pretio æstimabile *part. 3. tractat. 5. resol. 55.* Et Fagundez *in dec. tom. 2. lib. 8. cap. 26. num. 40.* putat, aliquid accipi posse non solum ab electoribus ad maioratium, Ca thedram, Capellam, &c sed numero 34 etiam à iudice, quando sententiam profert in causa æquali, seculi lege positua in contrarium, nam tam illi, quam iste, præferre possunt pro suo arbitratu utramlibet partem; quare datur locus gratificationi, quæ est pretio æstimabilis, utpote quæ coniuncta est cum iactura amicitia & gratia alterius partis.

*Et electores
pro electio
ne ad Ca
thedram,
Capellam,
&c.*

Verum contractum ego teneo, non solum quoad iudicem, ut diximus *verb. Index, num. 6.* sed etiam quoad electores: quia & ille tenetur ex iustitia ferre sententiam determinatè in fauorem vnius partis ratione muneris, & hi etiam, si sponte minus electionis acceptarunt, sponte se veluti ex contractu obligant ad deliberandum, & suum consensum determinandum in electione vnius ex concurrentibus, quare non possunt pro tali determinatione mercedem accipere Saycus *lib. 10. tractat. 5. cap. 3. num. 8.* Aduerte autem iudices & ministros publicos non teneri restituere munera, ex mera liberalitate, vel gaudio & gratitudine ipsi collata; nisi lege aliqua positua & ibi prohibita forent, in quo casu non tenerentur restituere ante sententiam. Molina *de iustitia tom. 1. disputat. 88 part. 6. tractat. 6. resol. 59.*

Circa contractus nominatos iniquos præter prædictos, scilicet cambium, mutuum, simoniam, emptionem, ven-

ditionem, &c vide sub suis nominibus. Solum hic nota, filios primogenitos & vxores non teneri ad debita patris & matris defuncti, etiam illorum causa contracta, de bonis maioratus, vel dotis, ut dictum est *verb. Hæres, num. 2.*

RESTITVERE

Quis non teneatur.

Nunc videndum (qua causa excuset iniquum) idest quibus de causis a restitutione facienda possit quis excusari. &c

*A restit
tione faci
da excusat.
Remissio li
bera ipsius
creditoris.*

24. Prima causa est remissio libera ipsius creditoris potestatem habeatis. Et sic si occisus ante mortem omnia interfectori condonat, hic ad nihil tenebitur Bannez *in 2.2. quæst. 62. art. 2. dub. 6.* Verum tamen est, quod si occisus habeat filios indigentes, non debet omnem occisori restitutionem remittere, & alicubi prohibeatur testamentarij condonare debitoribus ultra quartam, vel quintam debitorum partem: sed si faciat, relaxatio in conscientia valebit, & aliqui dicunt, has leges non esse intelligendas de debitis, quæ non connumerantur inter bona creditorum, utpote quæ ab honestissimis visis, ut plurimum condonari solent *part. 5. tract. 4. resol. 38. vandè ex homicidio viri nobilis nulla restituendi obligatio oritur, quia viri nobiles & diuites ex communi vsu videntur huic iuræuocasse, solius iniuriæ memores.* Sanch. *in opusc. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 11. n. 6. part. 5. tr. 4. resol. 61.* Famuli quoque recipientes pecuniam allusoribus pro chartis, candelis, aqua frigida, &c. non tenentur excessum pecuniæ restituere, quia illi censentur remittere, cum ab eis fraus, sà *verb. Traditio, m. part. 5. tr. 14. res. 19.* Et stuprator Virginis, qui illatorum damnorum ab ea remissionem obtinuit, ad nihil tenetur, nec requiritur remissio etiam parentum. Valerius *verb. restitutio diff. 1. n. 1. & 2. part. 2. tr. 16. resol. 48. 5. Limitanda, circa mod.*

*Etiampre
sumpta.*

rem compensatio aequivalens. Quam multi existimant esse poenam capitis pro homicidio.

35 Secundò excusat à restitutione aequivalens compensatio; hoc tamen in- tuitu facta, vt diximus verb. *Elemosyna*. Porro pœna capitis, quæ à iudice imponitur pro homicidio, nõ compensat dam- nũ illatum hæredibus, secundum *Sanch. ubi sup. dub. 2. num. 2.* quia non est actus iustitiæ commutatiuæ in satisfactione partis, sed iustitiæ legalis in satisfactio- nẽ Reipublicæ, & terrorẽ aliorum. Quã opinionem procedere, ait *Aragonius in 2. 7. q. 62. art. 2.* quando bona damnati ad mortem transeunt ad hæredes, non successione hæreditaria, sed libera do- natione. Ego verò cũ *Becano in 2. 2. q. 10. concl. 2.* si hæredes nihil exigent, nul- lĩ onus imponerem, quia probabilem existimo cum *Lessio lib. 2. cap. 9. arb. 22. n. 139.* contrariam sententiam *Bannez & si sententia Sanchez vera esset, hoc onus transire etiam ad Fiscum part. 5. tr.*

Et quando actiã inail- uertentia.

36 Tertiò si restitutio fieri debeat ob amissũ depositum, vel commodatũ, & generaliter ex contractu probabile est excusare inaduertentiã, non solum si om- missa sit diligentia maxima, sed etiam si cõmunis, ac proinde non teneri, nisi de dolo & lata culpa. Et ita tenet *Sorus lib. 4. q. 7. art. 2. part. 3. tr. 6. resol. 21. & par. 4. tr. 3. resol. 30. 5. Notandum.*

Et semper necessitas.

37 Quartiò, ex quo cunq; capite faci- enda sit restitutio, excusat necessitas, non solum extrema, sed etiam grauis. Vnde absolui debet homicida, si nõ vult restituere ad vitandam grauem nece- ssitatem: non enim tenetur cũ tanto dispẽ- dio, nisi hæredes occisi eandẽ necessita- tem patiantur. *Sanch. ubi sup. dub. 7. n. 2.* contra *Ledesnam in 2. 2. part. 4. q. 18. dub. 2. art. 2. part. 5. tract. 4. resol. 62.* Qui itaque in extrema necessitate furatus esset & conuulsisset, etiam qui arma surripuit, non teneretur restituere *part. 10. tract. 14.*

Et si quis velit sibi re- uinere nec- sstunã debeat restituere. & familia de pau- saria. Et si frui priui- legio cessio- nis bonorũ

38 Quintò, si quis vii velit benefico- tia retinere necessaria suo & familia vi-

Qui etiam si multa debita iniuste & ex delicto notorio contraxisset, Lessius *l. 2. c. 10. dub. 2. n. 62.* contra *Srouerdost in 2. 2. disput. 10. memb. 2. caus. 2.* Quod si pos- sita ad pinguiorem fortunam deueniat nec tunc ad restitutionem obligari, ait *Darza c. 3. de contum. n. 11.* Sed *Lessius*, si- cẽt hanc opinionem probabilem iudica- re videatur, contrarium tamen determi- nat, cum cõmuni quia ignominia, quam sustinuit, non satisfecit debitis, tanquam solutio, sed delicto, quod præsumitur in accipiendis mutuis cũ impotentia solu-

tionis, tanquã *cora. par. 4. tr. 4. res. 78.* Item in in- 39 Sextò, si de iniuris ignoretur, ex certis cõpo- eusar composio Summi Pontificis. sicut cum Vide verb. Bulla compositionis. Summo Pontifice.

40 Septimò, excusatur à restitutione, qui rem alterius acquisiuit per aliquam Præscriptio- viam dominium transferentem, vt per Et acquisi- præscriptionem, aut iudũ, de quibus sub- tio per iudicẽ propriis nominibus. * Tum si quis pe- aut sponso- cuniã accepisset à demone *part. 10. tr. 15. nem. resol. 48.* Species iudi est etiam sponso super futuro euentu contingente, vulgò scommessa. Quæ iusta est, nõ solum si ne- ter certitudinẽ habeat, sed etiam si alter habeat, & protestatus se habere, alter nihilominus vult spondere, quia volẽri non fit iniuria *Sanch. cap. 8. dub. 13. n. 11.* contra *Garziam de controu. part. 1. c. 18. part. 4. tr. 4. res. 186 & part. 7. tr. 9. resol. 61. 62. 63.* Vide verb. Sponso.

41 Sed petes an concurrentibus mul- tis v.g. quatuor ad Cathedram spondere liceat æquale pretium cum singulis, quod non obtinebunt? Nam qui cũ his spondet, certus est se lucraturum cũ tri- bus, & amissurum solum cum vno. Hanc sponsonem accidisse *Salmantica restituitur Ledesma apud Villalobostom. 2. tr. 28. diff. 6. n. 3.* & DD. cõmuniter condem- nasse spondentẽ ad restitutione, & ita tenerdũ est: nam licet talis sponso sit licita cũ singulis, non est tamẽ cum om- nibus, ob magnam inæqualitatẽ. ¶ Nunc Genouæ in frequentissimis sponsonibus quæ fiunt super extractionem Senatorũ, quia ex magno numero singulis vicibus solui quæque extrahuntur, sponditores ad compensandam inæqualitatẽ, sumunt à singu-

17

Quando de- bet fieri cõ- inæquali- tate.

à singulis sex, vel septem, cum periculo solvendi centum. * Nihilominus contraria sententia Sanchi, *dub. 16. n. 2.* non est improbabilis: quia (ait ipse) is cum omnibus dubius est de futuro eventu, & cum singulis perdere potest. *par. 4. tr. 4. resol. 13.* † Sed hoc argumentum transit à sensu distributivo ad collectivum: nam potest quidem lucrari à singulis, quia cum singulis distributivè perdere potest, non tamen cum omnibus collectivè: quia cum his non potest perdere æquale, sed solum quadrantem. *

42 Non tenentur venatores, aut piscatores ad restitutionem, si venantur aut piscantur in locis locatis, & prohibitis, quando tamen non sint causa devaluationis pretij impositum loci venabilis, aut piscabilis, & dummodo venatio non sit in loco circumspetto, nec clauso, quia nec tenentur ad restitutionem. *Manuarius & alij par. 9. tr. 9. ref. 49.* quod Ecclesiasticis sit prohibita venatio strepitosa, & damposa, & scandalosa, in alio modo non peccant mortaliter. *Dicastil nec tenentur ad restitutionem. par. 9. tr. 9. ref. 50.*

31 Reges, & Principes, & alij domini non tenentur refarcire damna illata viatoribus, & prædantibus, dummodo auctoritate Regia non declinent à suis territoriis tantum. *Boretus & alij par. 8. ref. 38.*

RESTITVI Quid debeat.

Restitui debet res aliena in specie si adest. Si autem non adest restituenendus est valor.

† **H**æcenus de obligato restitue re, nam circa id, quod restitui debet, sit prima regula. Si quis habet apud se rem alterius quocunque modo, & potest absque periculo infamiae, vel alterius præiudicis damni, tenetur illam eadem in specie restituere (nec satisfacit restituendum pretium duplum, *par. 19. tr. 13. ref. 44.*) Si autem res non extat, distinguendum est. Nam, vel quis tenetur restituere ratione rei acceptæ, quæ bona fide consumpsit, vel vendidit, vel tenetur ex furto, vel alia iniqua actione,

aut retentione. Item res alterius aliquando eundem habet valorem tempore acceptionis, & retentionis, venditionis, consumptionis, ac restitutionis; aliquando diversum. Item valor rei, qui crevit vel decrevit debitori, crevitset etiã vel decrevitset creditori, vel non: aut etiam contra. licet debitori non creverit vel decreverit, crevitset tamen, vel decrevitset creditori. * Variati autem potest valor cum intrinsecè, cum scilicet melior vel deterior efficiatur, tum extrinsecè, per mutationem loci, temporis, vel aliarum circumstantiarum *par. 3. tr. 17. resol. 51. initio.* Quibus positis, sit.

2. 1. Secunda regula. Possessor bonæ fidei, si rem alterius bona fide consumpsit, non tenetur restituere valorem, nisi in quantum factus est locupletior, v. g. si quis consumpsit bona fide vestem alterius, solum tenetur ad pretium vestis, quam aliquis emisset. * Item si quis in alieno convivio cibos furtivos comidisset, restituere tenetur quantum domi expensuram fuisset pro illo cibo. *Sanchez in sum. 10. tit. 2. c. 23. n. 34.* Immo probabile est, in his, quæ unico actu consumuntur, non adesse opus restituendi, vt docuit *Bannez dub. 3. concl. 4.* nisi fuerit impotens ad restituendum; nam alias dominus rei non habet ius ad res ipsas iam consumptas, seu ad personam furis pro restitutione æqualium vel similibus, vel pretij illarum: quod proinde cum recuperare possit à tunc, potest ad illum remitti. *par. 3. tr. 5. ref. 43.*

3. Probabile quoque est, e mentem, & eudentem eodem pretio rem furtivam bona fide, non teneri restituere pretium domino comparenti: quia totum actum est bona fide, & ipse in nihilo ditior factus est. Quod enim dicitur *si rem. ff. de pet. har.* pretium succedere loco rei, id non est verum in omnibus, sed solum in vniuersalibus iudiciis hæreditate, si de re commisso, dote, &c. *Lessius l. 2. c. 14. dub. 5. n. 29.* contra *Vasquez in par. 2. q. 95. art. 5. disp. 12. c. 1. n. 4. par. 1. tr. 8. ref. 68.* & *par. 3. tr. 5. ref. 42.*

4. Immo contra *Lessium n. 134.* probabile ceaseo cum *Molina 10. 3. tr. 2. disp. 721. n.*

*A possessore
quid in bonâ
fidei. si
in aliquâ
causa sit
dior.*